Primljen: 2.2.2026.
Prihvaćen: 27.2.2026.

Stručni rad
UDK: 378

Analiza ključnih čimbenika prilikom odabira izbornih kolegija

Analysis of Key Factors When Selecting Elective Courses

Pia Orešković
Sveučilište Sjever, Trg dr. Žarka Dolinara 1, 48000 Koprivnica anita.grubisic@vus.hr
poreskovic@unin.hr

Ivana Grabar
Sveučilište Sjever, Trg dr. Žarka Dolinara 1, 48000 Koprivnica anita.grubisic@vus.hr
ivana.grabar@unin.hr

Sažetak

Rad se bavi analizom ključnih čimbenika koji utječu na odabir izbornih kolegija u sustavu visokog obrazovanja. U suvremenom akademskom okruženju, koje teži individualizaciji, studenti uživaju značajnu autonomiju u kreiranju vlastitog obrazovnog puta kroz izbor kolegija. Takva sloboda izbora omogućuje im ne samo personalizaciju studija, već i sustavni razvoj specifičnih profesionalnih vještina te širenje osobnih kompetencija izvan okvira obveznog kurikuluma. U Republici Hrvatskoj, slično kao i u širem europskom visokoobrazovnom prostoru, izborni kolegiji funkcioniraju kao nužna nadopuna temeljnim programima i pružaju studentima priliku za stjecanje dodatnih interdisciplinarnih znanja i vještina iz područja poput stranih jezika struke.

Rezultati dosadašnjih istraživanja pokazuju da su pri odabiru kolegija najvažniji čimbenici percipirana težina kolegija i osobni interes, pri čemu studenti izbjegavaju zahtjevnije kolegije kako bi očuvali viši prosjek ocjena. Važne su i metode ocjenjivanja, pri čemu studenti preferiraju kontinuirano vrednovanje umjesto završnih ispita. Iako su interes i razvoj vještina relevantni, često su podređeni pragmatičnim razlozima poput lakšeg postizanja dobre ocjene.

Ključne riječi: izborni kolegiji, čimbenici odabira, preferencije studenata, strani jezik struke

Abstract

The paper analyses key factors influencing the choice of elective courses in higher education. Students today have greater autonomy to shape their own education through course choices, enabling them to develop professional and personal competencies. In Croatia, as in other European countries, elective courses are offered as a complement to the compulsory curriculum and provide an opportunity to acquire additional knowledge and skills, for example, in the field of foreign languages for specific purposes.

Research shows that the most important factors in choosing courses are perceived subject difficulty and personal interest, with students often avoiding more demanding courses to maintain a high-grade point average. In addition, assessment methods also play an important role, with students preferring continuous assessment instead of final exams. Although interest and skill development are relevant, they are often secondary to pragmatic reasons such as easier achievement of a good grade.
Keywords: elective courses, selection factors, student preferences, language for specific purposes

1. Uvod

Danas se obrazovni sustavi europskih zemalja razvijaju prema načelima demokratizacije i humanizacije, promovirajući uključivanje studenata u oblikovanje sadržaja i razvoj mobilnosti, jezičnih vještina i profesionalnosti. Tako studenti imaju pravo na odabir dijela željenih kolegija potrebnih za njihovu buduću profesionalnu djelatnost pa u tu svrhu sveučilišne ustanove nude studentima mogućnost odabira među izbornim kolegijima (oko 10% opterećenja) čime studenti imaju priliku proširiti znanja i prenosive kompetencije poput kritičkog mišljenja i interdisciplinarnosti koje isključivo strukovni programi obično zanemaruju (Movchan i Zarishniak, 2017.).

Česti su izborni kolegiji strani jezici (engl. *language for specific/academic purposes*), pri čemu studenti na pojedinim visokim učilištima imaju priliku birati između više jezika. Taj je odabir najčešće definiran potrebama studijskog programa te slijedom toga i budućeg tržišta rada ovisno o struci. Tako se primjerice na pravnim fakultetima u Zagrebu i Rijeci često stavlja naglasak na jezike koji su ključni za europski pravni krug (engleski, njemački, francuski), dok se na studijima ekonomije i turizma (npr. u Zagrebu) ponuda češće prilagođava ekonomskim partnerima i najzastupljenijim tržištima. Osim o struci, ponuda jezika često ovisi i o geografskoj pripadnosti visokoškolske ustanove, što je

povezano s povijesnim i regionalnim ekonomskim utjecajima pa tako je njemački jezik tradicionalno zastupljeniji na učilištima u kontinentalnom dijelu Hrvatske, dok se talijanski jezik češće nudi i bira u regijama poput Istre, Kvarnera i Dalmacije. U velikom se dijelu radi i o engleskom jeziku koji je prepoznat kao jezik komunikacije u znanosti, ali i jezik čije je poznavanje često osnova za mobilnost studenata..

U izvođenju takvih izbornih kolegija sudjeluju i autorice ovoga rada na matičnom sveučilištu. Obzirom da broj upisanih studenata na izborne kolegije varira, odnosno jednu godinu broj upisanih studenata premašuje upisnu kvotu, a ponekad je broj daleko manji, autorice su u namjeri detekcije razloga takvih oscilacija analizirale postojeću literaturu čiji pregled slijedi u nastavku rada te je popraćen ključnim zaključcima.

2. Analiza ključnih čimbenika prilikom odabira izbornih kolegija

Tijekom studija studenti imaju priliku odabrati svoje izborne kolegije. Razumijevanje čimbenika odabira ključno je za moderno, fleksibilno obrazovanje koje oblikuje zaokružene pojedince. Ting i Lee (2012.) ističu pragmatične razloge: percipiranu težinu, interes, vrijeme održavanja nastave, nastavnika, ocjenjivanje, vještine, utjecaje i veličinu grupe. Njihovo istraživanje zaključuje kako su među ispitanicima, studentima marketinga u Maleziji, percipirana težina kolegija i percipirani interes za predmet dominiraju pri odabiru izbornih kolegija. Iz toga proizlazi da studenti sustavno izbjegavaju kolegije koje smatraju izazovnima u svrhu zaštite svog prosjeka te je naglašen strah od neuspjeha. Iako su osobni interes za temu i usvajanje vještina za buduću karijeru važni čimbenici, često padaju u drugi plan u odnosu na želju lakšeg postizanja željenih rezultata. Navedeno ukazuje na dublje probleme u obrazovnom sustavu koji je usredotočeniji na ocjene i opći uspjeh nego na sam proces učenja. Ova dinamika odabira ima značajne implikacije za visoko obrazovanje jer poziva dionike tog sustava da u svrhu razumijevanja zašto studenti odabiru pojedine izborne kolegije bolje oblikuju karijerno savjetovanje, raspodjele prostorne i ljudske resurse te oblikuju kurikulum koji bi motivirao studente da biraju kolegije temeljem stvarne intelektualne koristi i profesionalnog razvoja, a ne isključivo linijom manjega otpora (Daly i Last, 2017.).

S druge strane, Hedges i sur. (2014.) klasificiraju čimbenike odabira izbornih kolegija na intrinzičnu i ekstrinzičnu motivaciju te značajke kolegija, ističući upotrebljivost za buduću karijeru kao najvažniji pojedinačni čimbenik koji često usmjerava i sam interes

studenata. Ukoliko je student intrinzično motiviran lakše će usvojiti gradivo, pažljivije učiti i više uživati u tome. Ekstrinzična motivacija obuhvaća i vanjske nagrade poput pohvala, koje pružaju satisfakciju kada sam sadržaj predmeta nije dovoljno zanimljiv. Na konačnu odluku značajno utječu i značajke kolegija kao kontinuirano ocjenjivanje, reputacija nastavnika i lakoća kolegija, dok su socijalni i logistički čimbenici, poput termina nastave ili izbora prijatelja, u usporedbi s akademskim i profesionalnim motivima gotovo zanemarivi.

Slično tome, Cang (2024.) koristi teoriju samoodređenja kako bi pokazao da kineski studenti često biraju izborne predmete zbog bodova i ocjena (ekstrinzična motivacija), što rezultira slabijim angažmanom u usporedbi s onima vođenim istinskim interesom, odnosno koji su intrinzično motivirani.

Daly i Last (2017.) su u svom istraživanju na prijediplomskom studiju medicine na University College Dublin ustanovili da su odabiri izbornih kolegija više vođeni implikacijama ocjenjivanja i percipiranim radnim opterećenjem nego istinskim akademskim interesom i tako ciljevi kolegija mogu biti zanemareni. Njihovi rezultati sugeriraju da način na koji se izborni predmeti ocjenjuju i predstavljaju studentima može biti jednako važan kao i raspon ponuđenih opcija – razmatranje relevantno za svaku instituciju koja dizajnira ili evaluira izborni program.

Međutim, kada se student odluči za pojedini izborni kolegij, motiviran je ponekad s više stavki istovremeno. Primjerice Koceic i sur. (2010.) ustanovili su kako je 10% ispitanih studenata (od njih više od 800) odabralo izborni kolegij zato što im se najviše svidio, ali istovremeno i zato što su prethodni studenti naveli kako se kolegij lako položi. Značajno je i da oko trećina studenata uopće nije imala pravog izbora, budući da im je studentska služba dodijelila izborne predmete zbog ograničene dostupnosti, što potkopava samu svrhu nastavnog plana i programa koji studenti biraju, ali je čest slučaj i na matičnoj ustanovi autorica ovog rada.

Semerikov i sur. (2026.) u svom su istraživanju provedenom među studentima na jednom ukrajinskom sveučilištu identificirali čak četiri studentska segmenta vođena različitim prioritetima pri odabiru izbornih predmeta: pragmatičare usmjerene na karijeru, entuzijaste fokusirane na sadržaj, selektore osjetljive na procese i uravnotežene optimizatore koji pri odabiru izbornog kolegija balansiraju između prethodna tri segmenta. Studija pokazuje da se pokretači zadovoljstva znatno razlikuju među vrstama

studenata, što znači da će ujednačeni institucionalni pristupi dizajnu izbornih programa vjerojatno dobro služiti nekim skupinama, dok će sustavno podbaciti drugima.

Imajući sve ranije navedeno na umu, čimbenici koji utječu na izbor kolegija mogu se svrstati u sljedeće kategorije: ocjenjivanje i akademski uspjeh, metode vrednovanja i radno opterećenje, osobni interes i intrinzična motivacija te stjecanje vještina i relevantnost za karijeru.

2.1 Ocjenjivanje i akademski uspjeh

Želja za postizanjem visokih ocjena pojavljuje se kao jedan od najsnažnijih pokretača odabira izbornih predmeta, često nadjačavajući istinski akademski interes. Tako studenti daju prioritet izbornim predmetima za koje vjeruju da će im poboljšati prosjek ocjena i bitan im je omjer uloženog truda i nagrade, što je ujedno i ključni oblik intrinzične motivacije iako ona paradoksalno dovodi do površnog angažmana. Ovu tezu dodatno potkrepljuju empirijski podaci predstavljeni u istraživanju koje su proveli Gong i sur. (2024.) a koji otkrivaju da akademski uspješniji studenti češće biraju kolegije vođeni ekstrinzičnim motivima nego vlastitim interesom.

2.2 Metode vrednovanja i radno opterećenje

Način ocjenjivanja značajno oblikuje studentske izbore. Studenti preferiraju kontinuirano ili podijeljeno ocjenjivanje u odnosu na pojedinačne ispite s visokim ulozima te da je percipirani omjer truda i nagrade ključni izračun u donošenju odluka. Usklađenost između studentskih očekivanja i stvarnih zahtjeva kolegija najjači pojedinačni prediktor zadovoljstva izbornim sustavima, što sugerira da je transparentnost oko ocjenjivanja jednako važna kao i sam format ocjenjivanja. Ovu tezu potkrepljuju i Otermans i sur. (2025.) koji utvrđuju da intrinzična motivacija (osobni interes i užitak) izravno predviđa duboki pristup učenju, dok visoka ekstrinzična motivacija (fokus na vanjske nagrade i ishode) korelira s površnim pristupom i preferiranjem jednostavnijih oblika provjere znanja koji se temelje na reprodukciji činjenica.

2.3 Osobni interes i intrinzična motivacija

Iako se interes široko prepoznaje kao poželjna osnova za izbor predmeta, literatura dosljedno pokazuje da je često podređen pragmatičnijim brigama. Intrinzična motivacija proizvodi dublji angažman i bolje ishode, dok je ekstrinzična motivacija vođena bodovima ili ocjenama. Zanimljiv sadržaj može biti važan čimbenik odabira, kao i relevantnost za karijeru. Ma i sur. (2021.) ističu da, iako je osobni interes jedan od

ključnih čimbenika, on često djeluje u suodnosu s pragmatičnim ciljevima, pri čemu se studenti koji nemaju jasno definirane intrinzične motive više oslanjaju na socijalne utjecaje i preporuke okoline umjesto na vlastitu znatiželju.

2.4 Stjecanje vještina i relevantnost za karijeru

Percipirana praktična korisnost može djelovati kao glavni motivator među studentima usmjerenima na karijeru. Daly i Last (2017.) primijetili su da su izborni predmeti stranog jezika bili dosljedno popularni dijelom zato što su studenti učenje jezika smatrali prenosivom profesionalnom vještinom iskoristivom u stvarnom životu (poput eventualnog rada u inozemstvu). Važnost izbornih predmeta koji imaju vitalnu ulogu u izgradnji komunikacijskih, analitičkih i interdisciplinarnih kompetencija koje isključivo strukovni programi ne uspijevaju razviti vidljiva je i u stavu koji se odražava i u široj europskoj literaturi o reformi visokog obrazovanja. Dok se studenti u odabiru kolegija primarno vode pragmatizmom, Nussbaum (2010.) upozorava da žrtvovanje humanističkih disciplina radi vještina usmjerenih isključivo na tržište rada stvara globalnu krizu u obrazovanju, čime se dugoročno ugrožavaju kritičko mišljenje i empatija nužni za demokratsko građanstvo. Na tom tragu, Kronman (2019.) kritizira suvremene tendencije na sveučilištima koje, kroz gubitak sposobnosti za argumentirani diskurs, slabe intelektualnu izvrsnost i otpor manipulaciji. U tom svjetlu, izborni predmeti prestaju biti samo sredstvo za stjecanje „diplomskog kapitala[1]“ (Tomlinson, 2017.) i postaju ključno polje obrane šire obrazovne svrhe koja osnažuje stručni identitet studenta.

3. Zaključak

Pregled relevantne literature i dosadašnjih istraživanja ukazuje na postojanje dubokog jaza između normativnih ciljeva visokog obrazovanja i stvarne prakse odabira izbornih kolegija. Dok suvremena pedagogija kroz načela demokratizacije i humanizacije nastoji oblikovati kritički nastrojene i svestrane pojedince, empirijski podaci navedeni ranije u ovom radu dosljedno potvrđuju prevlast pragmatičnog utilitarizma. Studenti, vođeni ekstrinzičnom motivacijom, često biraju put manjeg otpora, dajući prednost kolegijima koji osiguravaju visoke ocjene nad onima koji potiču istinsku intelektualnu znatiželju. Ovakav trend potvrđuje upozorenja Nussbaum (2010.) i Kronmana (2019.) o krizi

[1] engl. *Graduate capital* Tomlinson (2017) definira kao skup resursa i prednosti diplomanata za lakši pristup radnog tržištu.

obrazovanja u kojoj se šire humanističke vrijednosti i kritičko mišljenje žrtvuju radi kratkoročne tržišne konkurentnosti.

Oscilacije u broju upisanih studenata na kolegije poput stranog jezika struke, koje su primijetile autorice rada, nisu samo rezultat demografskih promjena ili logističkih čimbenika, već odraz složene interakcije između percipirane težine sadržaja, metoda ocjenjivanja i profesionalne relevantnosti. Kako bi se ostvarila stvarna svrha izbornih programa, visokoškolske ustanove ne smiju biti samo pasivni ponuđači modula, već aktivni kreatori okruženja koje će transparentnim informiranjem i inovativnim metodama vrednovanja poticati intrinzičnu motivaciju. Autorice stoga zaključuju da obrazovne institucije moraju preusmjeriti fokus s ishoda učenja na sam proces, kako bi se umanjio strah od neuspjeha i potaknula autentična intelektualna radoznalost pri odabiru izbornih predmeta. Institucije ne mogu pretpostaviti da je ponuda izbora dovoljna, već moraju uzeti u obzir i uvjete koji okružuju taj izbor kao izuzetno važne za odabir.

Ovim istraživanjem postojećeg stanja u području izbornih kolegija autorice su potaknute u sljedećoj fazi svog istraživanja proučiti postoji li neka formula kojom bi se svi navedeni čimbenici uzeli u obzir te se na taj način optimizirao odabir izbornih kolegija na način da obje strane (i student i ustanova) imaju od takvog izbora maksimalnu moguću korist.

Literatura:

1. Cang, J. (2024). „An Empirical Study on Course Selection Motivation of College Students from the Perspective of Self-Determination Theory“. U: Z. Zhan i sur. (ur.), *Proceedings of the 2024 10th International Conference on Humanities and Social Science Research (ICHSSR 2024), Advances in Social Science, Education and Humanities Research 858*, str. 1346-1360. https://doi.org/10.2991/978-2-38476-277-4_152

2. Daly, C.; Last, J. (2017). „An Analysis of Free-choice Electives in an Undergraduate Medical Degree“, *BMC Medical Education*, vol. 17(01), 1-13.

3. Gong, T.; Li, J.; Yeung, J. Y.; Zhang, X. (2024). „The Association Between Course Selection and Academic Performance: Exploring Psychological Interpretations“, *Studies in Higher Education*, 49(12), 2506–2519. https://doi.org/10.1080/03075079.2024.2310151

4. Hedges, M. R.; Pacheco, G. A.; Webber, D. J. (2014). „What Determines Students' Choices of Elective Modules?“, *International Review of Economics Education*, vol. 7, 39-54. https://doi.org/10.1016/j.iree.2014.05.003
5. Koceic, A; Mestrovic, A.; Vrdoljak, L.; Vukojevic, K.; Barac-Latas, V.; Drenjancevic-Peric, I.; Biocina-Lukenda, D.; Sapunar, D.; Puljak, L. (2010). „Analysis of the Elective Curriculum in Undergraduate Medical Education in Croatia“, *Medical Education*, vol. 44, 387-395. https://doi.org/10.1111/j.1365-2923.2010.03621.x
6. Kronman, A. T. (2019). The assault on American excellence. Free Press.
7. Ma, B.; Lu, M.; Taniguchi, Y.; Konomi, S. (2021). „Investigating Course Choice Motivations in University Environments“, *Smart Learning Environments*, vol. 8 (31). https://doi.org/10.1186/s40561-021-00177-4
8. Movchan, L.; Zarishniak, I. (2017). „The Role of Elective Courses in Students' Professional Development: Foreign Experience“, *Comparative Professional Pedagogy*, vol. 7 (2), 20-26.
9. Nussbaum, M. C. (2010). Not for profit: Why Democracy Needs the Humanities. Princeton University Press.
10. Otermans, P. C. J.; Kaur, H.; Patrao, A.; Banerjee-Wøien, T. L.; Baines, S. (2026). „Motivation Is Key: Exploring the Role of Motivation on Learning Approaches“, *Learning: Research and Practice*, vol. 12 (1), 115–131. https://doi.org/10.1080/23735082.2025.2536502
11. Semerikov, S. O.; Bondarenko, O. V.; Nechypurenko, P. P.; Vakaliuk, T. A.; Mintii, I. S. (2026). „Student Elective Course Selection Patterns and Satisfaction Determinants Identified Through Educational Data Mining“, *Scientific Reports*, vol. 16, 6965. https://doi.org/10.1038/s41598-026-37712-7
12. Ting, D. H.; Lee, C. K. C. (2012). „Understanding Students' Choice of Electives and Its Implications“, *Studies in Higher Education*, vol. 37 (3), 309-325.
13. Tomlinson, M. (2017). „Forms of Graduate Capital and Their Relationship to Graduate Employability“, *Education + Training*, vol. 59 (4), 338–352. https://doi.org/10.1108/ET-05-2016-0090